

DREPT PROCESUAL PENAL

ATELIER NR. 3

Judecata

lector: Dan Jitaru

autor suport de curs: dr. Diana Ionescu

notă privind Atelierul nr. 3: suportul de curs, prelegerea și discuțiile din cadrul Atelierului au în vedere, în primul rând, consolidarea capacității de interpretare și aplicare a regulilor legale la ipoteze concrete, subliniind aspectul vocațional al pregătirii

notă privind suportul de curs: suportul de curs are în vedere durata de 3 ore alocată Atelierului

structura suportului de curs: A. Cadrul general al judecării în cauzele penale; B. Momente cheie ale judecării; C. Cazuri practice

notă privind lucrările indicate în cadrul suportului de curs: toate lucrările indicate sunt disponibile pentru împrumut ca urmare a unei solicitări adresate de cursanți prin e-mail autorului suportului de curs (mariadianaionescu@gmail.com)

notă privind evaluarea: având în vedere cerința evaluării pe parcurs, în cursul Atelierului vor fi adresate întrebări în mod individual. În egală măsură, vor fi adresate întrebări tuturor cursanților, cerința fiind aceea a indicării răspunsului pe chat. După desfășurarea Atelierului nr. 3, cursanții vor parcurge un test tip grilă.

A. Cadrul general al judecării în cauzele penale

1. Judecata este cea mai importantă etapă a procesului penal.

Chiar dacă în România etapa urmăririi penale este percepută ca fiind foarte importantă, iar adeseori cauzele sunt evaluate după numărul de dosare de urmărire penală, *singura etapă care conduce la o hotărâre definitivă asupra acuzației penale este cea a judecării, iar singurul om care poate decide asupra acesteia este judecătorul.*

Persoana acuzată în materie penală este prezumată vinovată până ce vinovăția sa este stabilită printr-o hotărâre definitivă a instanței de judecată. Nicio altă persoană nu poate stabili vinovăția penală a unui om. Nici polițistul, nici procurorul și nici presa. Doar judecătorul.

2. Importanța deosebită atașată urmăririi penale și concluziilor acesteia este o caracteristică a modelului socialist de proces penal. Acest lucru constituie unul din cele mai importante obstacole pentru echilibrarea raportului dintre acuzare și apărare în faza de judecată și pentru o imparțialitate efectivă a judecătorului.

*În acest context nu e vorba de bună sau de rea-credință. Pur și simplu, în tiparele noastre mentale dobândite de-a lungul istoriei, aplicând procedura penală de inspirație franceză, apoi cea comunistă pentru aproape jumătate de secol, dosarul de urmărire penală și concluziile exprimate în rechizitoriul de către procuror au o forță foarte mare. Iar judecata începe cu dosarul de urmărire penală și rechizitoriul (*fapte + probe + argumente + concluzii = document prin care acuzarea vrea să convingă*) pe masa judecătorului.*

☉ vezi Atelier nr. 1, Secțiunea B.4. *Concepția procesuală*, par. 10 -14

3. În calitate de avocat al inculpatului pleci de la această premisă. Și în calitate de avocat al victimei, tot de la această premisă pleci. Doar că, din perspectiva victimei, această premisă îți poate fi favorabilă. În schimb, din perspectiva acuzatului, aceeași premisă poate ridica provocări însemnate exercitării profesiei de avocat.

B. Momente cheie ale judecății (momente în care chiar trebuie să fii un bun avocat)

4. Pe parcursul procedurilor penale, sunt multe momente importante în care avocatul trebuie să fie extrem de atent. *Judecata este însă etapa care conduce la luarea unei decizii definitive asupra acuzației penale.*

În consecință, fii atent! Dacă nu ai adresat întrebări/nu ai adresate întrebările potrivite martorului în cursul judecății în primă instanță, nu prea mai ai ce să reparați în apel.

Judecata este etapa în care trebuie să îți folosești toată priceperea în exercitarea profesiei de avocat.

În România, în anul 2019, din numărul total al persoanelor trimise în judecată doar 2,1 % au fost achitate. În 2018, 2,2%. În 2017, 1,7%. În 2016, 1,3%. *Aceste numere îți arată că priceperea profesională chiar trebuie să existe. Nu e de joacă.*

Un procent în jurul cifrei 1 sau 2 te poate descuraja. Dacă ești avocatul acuzatului. Sau încuraja dacă ești avocatul victimei. *În ambele cazuri, bazează-te exclusiv pe priceperea ta profesională. Nu te descuraja prea mult dacă ești avocatul acuzatului. Nu te încuraja prea mult dacă ești avocatul victimei. Fii atent la fapte, la probe și la standardul probei. Ai încredere în argumentele tale.*

B.1. Stabilirea faptelor ce constituie obiectul acuzației

5. Despre acest lucru am discutat și în cadrul Atelierului nr. 1.

☉ vezi Atelier nr. 1, Secțiunea C.3. *Studierea cu atenție a faptelor și a dreptului aplicabil*, par. 25; Secțiunea C.6. *Studierea cu atenție a cazului acuzării de către avocat este foarte importantă*, par. 31-32. *Este însă extrem de important.*

Ține minte!

Stabilirea clară a faptelor ce constituie obiectul acuzației reprezintă *cheia unei bune pregătiri a cauzei penale de către un avocat*. Poate părea banal, dar nu e. Cum ai putea să îl sfătuiești pe acuzat cu privire la alegerea căii procesuale dacă nu este clară fapta ce constituie obiectul acuzației?

În judecată, ar trebui să ajungi cu această problemă clarificată. Lipsa de claritate a expunerii faptelor în acuzația formulată de procuror este un subiect ce trebuie invocat în camera preliminară. *Fii atent să nu pierzi acest moment.*

6. În ceea ce privește stabilirea faptelor, în cursul judecății mai este o chestiune asupra căreia trebuie să fii atent.

Problema schimbării încadrării juridice (*în continuare SÎJ*).

În România, *schimbarea încadrării juridice a faptelor ce constituie obiectul acuzației este dispusă de instanța de judecată*, din oficiu sau la cerere. Este acesta o problemă de incompatibilitate? Da, poate fi. Înainte de orice, cred însă că e o problemă de logică procesuală. Acuzația aparține procurorului. El ar trebui să aibă competența de a o schimba, nu instanța. Lăsând la o parte problema conceptuală, legislația așa este și la această oră. SÎJ se dispune de instanța de judecată, la cerere sau din oficiu.

Atenție: DCC nr. 250/2019

Instanța trebuie să se pronunțe asupra SÎJ printr-o *hotărâre judecătorească care nu rezolvă fondul cauzei*. Adică printr-o *încheiere*. Regula impusă de CC este absolut firească și reprezintă aplicarea jurisprudenței CEDO împotriva României (vezi *Adrian Constantin c. România*, hotărârea din 12.04.2011). Acuzatul are dreptul de a cunoaște acuzația formulată împotriva sa. Inclusiv încadrarea juridică. Cum ai putea susține pledoaria finală în etapa dezbaterilor dacă nu cunoști exact încadrarea juridică? Chiar dacă instanța a pus în discuție noua încadrare, urmând procedura prevăzută de art. 386 alin. 1, este necesar ca ea să pronunțe printr-o încheiere decizia sa cu privire la SÎJ. Este posibil ca instanța să respingă cererea de SÎJ.

→ în cazul în care în cursul judecății s-a ajuns la momentul SÎJ, fie din oficiu, fie la cerere, solicită instanței, *respectuos, dar hotărât*, să se pronunțe prin *încheiere*. Lucru valabil fie că ești apărătorul inculpatului, fie al victimei.

B.2. Alegerea căii procesuale. Procedură abreviată sau clasică?

7. La începutul judecății, avocatul inculpatului are un rol foarte important. Acest rol are în vedere *luarea unei decizii înțelepte privind calea procesuală ce trebuie urmată*.

stabilirea faptelor ce constituie obiectul acuzației + analiza probelor ce urmează a fi propuse de procuror în fața instanței și prezentate în rechizitoriu + analiza standardului de probă → decizie privind alegerea căii procesuale
--

1) **procedura abreviată** = recunoașterea faptelor + judecată pe baza probelor administrate în UP → stabilirea vinovăției cu stabilirea pedepsei în limitele legale reduse/achitare/încetare a procesului penal

Atenție: RIL nr. 4/2019

- inculpatul trebuie să recunoască faptele în materialitatea lor + forma de vinovăție indicată de procuror → ÎCCJ: în cazul în care inculpatul recunoaște faptele, dar nu recunoaște forma de vinovăție, instanța trebuie să respingă cererea de aplicare a procedurii abreviate

- dacă inculpatul recunoaște faptele așa cum sunt descrise în rechizitoriu, dar instanța constată că probele prezentate de procuror nu sunt suficiente „pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei” (art. 349 alin. 2) → ÎCCJ: în cazul în care instanța constată că probele nu sunt suficiente, instanța trebuie să respingă cererea de aplicare a procedurii abreviate

→ ÎCCJ: „În ipoteza în care instanța a admis cererea inculpatului de judecare în procedura simplificată a recunoașterii învinuirii, iar cauza a fost judecată potrivit acestei proceduri, nu este posibilă pronunțarea unei hotărâri de achitare întemeiate pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a și lit. c) din Cpp”.

2) **procedură clasică** – nerecunoașterea faptelor/recunoaștere parțială a faptelor + prezentare de probe în fața instanței → stabilirea vinovăției/achitare/încetare a procesului penal.

8. În urma evaluării cu mare atenție a cauzei, apărătorul inculpatului trebuie să ofere inculpatului *o opinie clară privind calea procesuală ce trebuie urmată*.

→ în acest moment, avocatul are rolul unui medic – trebuie să dea un diagnostic corect. *Avocatul nu trebuie să îi spună clientului ceea ce acesta dorește să audă*. Avocatul trebuie să analizeze cazul și să dea un diagnostic corect. Chiar dacă nu este diagnosticul pe care clientul dorește să îl audă. Diagnosticul corect. Îl comunică cu empatie, dar îl comunică.

→ Nu uita! În relația avocat-client, profesionistul ești TU. Nu el.

Poți repeta:

În relația avocat-client, profesionistul ești TU. Nu el.

→ în luarea deciziei asupra căii procesuale ce trebuie urmată, avocatul trebuie să dea întotdeauna prioritate *interesului clientului*. *Întotdeauna interesul clientului este cel care decide alegerea căii procesuale*.

➤ Cauza poate fi foarte interesantă și ți-ar plăcea să fii parte dintr-un duel judiciar în privința ei. Dacă analiza faptelor și a probelor conduc spre soluția procedurii abreviate, interesul clientului te obligă să iei această decizie.

○ Nu uita însă! Duelul judiciar poate continua și în ipoteza procedurii abreviate a recunoașterii faptelor *în ceea ce privește problemele de drept* – încadrarea

juridică, calificarea faptelor drept infracțiune (ex: fapta nu este prevăzută de legea penală) sau existența unui obstacol ce oprește procedurile penale (ex: prescripția). Procedura abreviată nu înseamnă întotdeauna stabilirea vinovăției și condamnare. În cele mai multe cazuri, da, asta înseamnă. Dar nu întotdeauna.

- Ai multe cauze. Vrei sa termini mai repede unele dintre ele. Din 4 fapte, inculpatul recunoaște doar 3. Interesul clientului înseamnă că el trebuie să recunoască doar faptele pe care le-a săvârșit. Chiar dacă asta înseamnă că instanța respinge cererea de procedură abreviată și aplică procedura clasică. Inculpatul poate alege să nu conteste probele ce dovedesc primele 3 fapte, și se prezintă instanței probe privind doar fapta nr. 4. La sfârșitul judecății, dacă instanța constată că, într-adevăr, inculpatul nu a săvârșit a 4-a faptă, va beneficia de reducerea de pedeapsă în baza art. 396 alin. 10.

De gândit.

Ipoteza nr. 1: faptele sunt dovedite prin probele prezentate de procuror în rechizitoriu, dar inculpatul nu vrea să le recunoască.

Ce sfat dai clientului? Ce faci dacă el continuă să-și susțină opinia contrar soluției tale?

Ipoteza nr. 2: faptele nu sunt dovedite prin probele prezentate de procuror în rechizitoriu, dar inculpatul vrea să le recunoască.

Ce sfat dai clientului? Ce faci dacă el continuă să-și susțină opinia contrar soluției tale?

Ipoteza nr. 3: o parte din fapte/elementele de fapt sunt dovedite prin probele prezentate de procuror în rechizitoriu, dar o parte nu.

Ce sfat dai clientului?

Exemplu prezentat de un cursant în timpul Atelierului nr. 1: inculpatul recunoaște ca a lovit victima în timp ce conducea autoturismul, dar nu recunoaște că aceasta era pe trecerea de pietoni. *Ce sfat îi dai? Să recunoască toate elementele de fapt și să ceară aplicarea procedurii abreviate + să recunoască doar vătămarea și să opteze pentru procedura clasică?*

Atenție: art. 396 alin. 10 – reducerea limitelor legale ale pedepsei se aplică și în cazul în care inculpatul recunoaște faptele, acestea nu sunt la fel ca cele descrise de procuror în rechizitoriu, dar, în urma procedurii clasice, de drept comun, instanța constată că faptele sunt, într-adevăr, cele ce au fost recunoscute de inculpat.

→ în momentul luării deciziei privind calea procesuală, este extrem de important să analizezi probele cu atenție. *Este una dintre cele mai mari provocări din exercitarea profesiei de avocat în materie penală. Învață să fii la înălțimea acestei provocări!*

B.3. Propunerea probelor

9. În ipoteza procedurii clasice, exercitarea profesiei de avocat este guvernată de regulile privind sarcina probei, obiectul probei și standardul probei. Acestea, la rândul lor, sunt guvernate de *principiul constituțional al prezumției de nevinovăție*.

☞ vezi Atelier nr. 1, Secțiunea C. *Probele, regulile de probă și procedeele probatorii*

Pe scurt:

- sarcina probei aparține acuzării;
- acuzarea trebuie să convingă instanța că acuzația este dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă;
- acuzatul nu trebuie să își dovedească nevinovăția. Aceasta este prezumată de CR și CEDO;
- orice apărare invocată de acuzat trebuie să fie rezonabilă. Dovedirea vinovăției dincolo de orice îndoială rezonabilă aparține acuzării.

10. Din aceste reguli rezultă o altă regulă importantă în ceea ce privește propunerea de probe în cursul judecății:

→ *acuzarea trebuie să propună probele sale, chiar dacă acestea sunt indicate în rechizitoriu, și să convingă instanța de justetea acestor propuneri*

Atenție: respectuos, dar hotărât, atrage atenția instanței că acuzarea trebuie să propună probele sale, acestea nefiind preluate automat de instanță ca urmare a indicării lor în rechizitoriu. Acuzarea trebuie să dovedească, ca orice altă parte a procesului penal, faptul că proba este pertinentă, concludentă și utilă.

→ *apărătorul inculpatului trebuie să propună probele în susținerea apărărilor sale. Propunerea de probe trebuie să treacă testul pertinentei, concludenței și utilității. Fii atent atunci când argumentezi propunerile de probe!*

- *Legea nu impune cerința imperativă a formulării propunerilor doar la începutul cercetării judecătorești, acestea putând fi formulate oricând, chiar și la finalul acesteia. Este însă important să prezinți instanței de la început perspectiva ta asupra cazului. În plus, e o dovadă de curtoazie procesuală. Atât instanța, cât și celelalte părți, trebuie să aibă o imagine asupra cauzei în ansamblu. Evoluția cauzei este astfel mai previzibilă și instanța, în colaborare cu părțile, poate realiza un management mai bun al acesteia.*

11. În ipoteza procedurii clasice, legea prevede că probele administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de către părți sau de persoana vătămată nu se readministrează în cursul cercetării judecătorești (art. 374 alin. 7). În mod firesc, o astfel de reglementare ar fi trebuit să aibă în

vedere faptele/elementele de fapt necontestate (recunoscute) în privința cărora acuzatul este de acord ca procurorul să nu mai prezinte probe în fața instanței.

Reglementarea privește însă probele necontestate, iar acest lucru poate ridica o seamă de probleme. Ce înseamnă probe contestate? Doar cele contestate în privința legalității? Sau și a conținutului? A fiabilității lor?

Atenție: dreptul acuzatului de a adresa întrebări în mod nemijlocit și contradictoriu este direct aplicabil în baza art. 6 par. 3. Lit. d) CEDO, fără a fi nevoie să contești proba.

B.4. Cercetarea judecătorească

12. În ipoteza procedurii clasice, cercetarea judecătorească înseamnă prezentarea de către părți a probelor propuse și admise de către instanță în mod nemijlocit și contradictoriu.

În mod tradițional, atât pe filieră franceză, cât și pe cea comunistă, în România, instanța de judecată a avut dintotdeauna un rol important în administrarea probelor. De altfel, rolul activ al judecătorului este un principiu în ambele concepții procesuale. Problema cea mai mare a acestui principiu a fost însă faptul că, în perioada comunistă, rolul activ al judecătorului a fost apreciat, în primul rând, ca un sprijin acordat procuraturii în susținerea acuzației. O astfel de înțelegere ar aduce astăzi atingere principiului prezumției de nevinovăție și regulilor privind sarcina probei.

Încă din primele momente ale redactării NCpp această filozofie a procesului penal a constituit o temă de reflecție. Soluția aleasă a fost diminuarea rolului activ al judecătorului prin preluarea unor reguli din sistemul anglo-american.

→ părțile au dobândit un rol important în administrarea probelor. Întrebările se adresează persoanelor audiate într-o anumită ordine, iar judecătorul poate adresa întrebări doar dacă consideră necesar.

→ instanța poate propune administrarea de probe doar dacă consideră necesar

→ încă din anul 2006, întrebările pot fi adresate persoanelor ascultate în mod nemijlocit de către avocați. Au trecut 14 ani de atunci. E vremea să punem în aplicare această regulă.

B.4.1. Când dă inculpatul o declarație în fața instanței?

13. Una din regulile rămase neschimbate în ultima formă a proiectului ce a devenit NCpp a fost ordinea cercetării judecătorești. Potrivit art. 376 alin. 3, aceasta începe cu audierea inculpatului.

În ipoteza procedurii clasice, atunci când inculpatul nu recunoaște săvârșirea faptelor, această succesiune a prezentării probelor în fața instanței – prima probă prezentată fiind declarația inculpatului, vine în contradicție cu regulile privind sarcina probei în procesul penal. Această ordine își are rădăcinile în concepția continentală a procesului penal în care acuzatul vorbește, dă explicații, cooperează cu instanța în vederea aflării adevărului. Regulile privind prezumția de nevinovăție, sarcina probei, standardul convingerii dincolo de orice îndoială rezonabilă, dreptul de a nu da declarații, sunt

specifice concepției adversiale a *procesului penal în care acuzatul verifică cazul acuzării*. Nu acuzatul are datoria să dea explicații, ci acuzarea are obligația de a dovedi acuzația dincolo de orice îndoială rezonabilă. Acuzatul verifică întotdeauna dacă acuzarea atinge acest standard.

14. În această paradigmă, în calitate de avocat al acuzatului, în cazul în care perspectiva apărării are ca obiectiv obținerea unei soluții de achitare și crezi cu convingere în acea soluție, *poți comunica instanței că, în luarea unei decizii privind exercitarea dreptului de a da declarații, este necesară mai întâi prezentarea cazului de către acuzare*. În acest fel, declarația inculpatului va fi dată, dacă va fi dată, *doar după ce acuzarea își va prezenta probele*.

E o decizie ce poate părea riscantă. Ea este însă esențială.

Declarația inculpatului este: 1) un mijloc de probă ce poate fi folosit și împotriva sa; 2) un mijloc de apărare. Fiind un mijloc de apărare, el ia decizia exercitării acestui drept.

În continuare, pe parcursul prezentării probelor însă, *trebuie să fii foarte înțelept și să fructifici bine aceste momente*. Audierea martorilor sau a altor persoane trebuie condusă *într-un mod profesionist care să susțină perspectiva apărării asupra cazului*. La finalul prezentării probelor, atunci când cazul acuzării și-a pierdut deja din forța pe care o avea la început, prin prezentarea rechizitoriului și a dosarului de urmărire penală, declarația inculpatului, dacă se va da, va putea cuprinde referiri la toate elementele de fapt obținute prin prezentarea anterioară a probelor, elemente de fapt care îi coroborează susținerile. *În acest fel, declarația inculpatului este mai credibilă*. În cazul în care cazul acuzării nu mai este susținut deloc de probe, așa cum acestea au fost prezentate în mod contradictoriu în fața instanței, declarația inculpatului nici nu mai este necesară.

B.4.2. Cum adresăm întrebări?

15. În România, audierea persanelor începe cu *relatarea liberă a acestora*. Apoi se adresează întrebări. NCpp a prevăzut *o ordine a adresării de întrebări*.

Avocatul are dreptul de a adresa întrebări *în mod nemijlocit*.

Trebuie să fii foarte atent la ce relatează persoana audiată, la ce întrebări adresează celelalte părți. Atenția este extrem de importantă pentru a ști ce întrebări tai de pe lista ta (*pregătită anterior cu extrem de mare minuțiozitate!*), ce întrebări adaugi (*în funcție de răspunsurile deja date*) sau ce întrebări modifici.

Exercițiu recomandat și în cadrul Atelierul nr. 1: fă un checklist cu ordinea adresării de întrebări în cazul fiecărei persoane audiate.

Respectuos, dar hotărât, cere instanței să respecte ordinea adresării de întrebări.

Sarcina probei aparține acuzării. E firesc ca în cazul probelor propuse de acuzare, aceasta să fie prima care adresează întrebări. E firesc ca în cazul probelor propuse de apărare, aceasta să fie prima care adresează întrebări. *Sunt reguli care susțin în mod efectiv imparțialitatea instanței de judecată.*

16. În ceea ce privește adresarea de întrebări, putem învăța această abilitate din sistemul anglo-american. Chiar dacă noi avem acest specific al audierii – *relatarea liberă la început*, multe din regulile prezentate în lucrările de *advocacy* pe această temă își păstrează relevanța.

Vă recomand, așadar, câteva reguli extrase din lucrarea lui Iain MORLEY, *The devil's advocate. A sryr polemic on how to be seriously good in court* (London: Sweet & Maxwell, 2015, 3th ed., p.193-323). Lucrarea merită citită în întregime. Mai jos voi extrage doar câteva idei. Pentru farmecul exprimării, voi păstra limba engleză. Sublinierile cu italic sau cu litere mari îi aparțin autorului.

În privința martorilor (în România aplicabil și în cazul audierii persoanei vătămate sau a celorlalte părți)

- Conștientizează impactul pe care îl ai asupra oamenilor atunci când le adresezi întrebări. Martorii sunt oameni. Nu lucruri.
 - „Try to show that you care for their story – often even when cross-examining. Show that you empathise, human to human – to your own witness, and also to the witness most dangerous to your case. If they are wrong, then fine, but treat them like human beings, and not like dirt....ALWAYS BE POLITE. ALWAYS. Even to the witness who is the greatest enemy of your case. Especially to that person”.
- Ajută martorii să se simtă confortabil în instanță. Ei sunt prima dată acolo. Tu ai fost de mai multe ori. Ei sunt profani. Tu ești un profesionist.
 - „Ask easy question to begin. ...Ensure question are simply phrased. *One question at a time*. Look at the witness. *Eye contact again*. Smile, even – it works wonders.Invite them to face the tribunal, not the advocate, and to address the tribunal directly, especially on really important points. Develop a SYSTEM with the witness. Question. Answer. Question. Answer. Encourage the feel of dialogue. Get a rhythm going”.

În privința întrebărilor

- Întrebările trebuie să fie scurte. *O întrebare – un element de fapt*. Dacă întrebarea privește mai multe elemente de fapt, există riscul ca martorul să nu răspundă la toate. Și pierzi unul din elemente. Trebuie să ai control asupra declarației martorului. Iar acest lucru se obține prin regula *O întrebare – un element de fapt*

- „One question seeking one fact. *What is the mark of your car? What colour is it? Is there any damage to its front? Not, Tell us about your car, for example its mark, its colour, where it has any damage to its front?*”
- Cunoaște întrebările înainte să le adresezi. Întotdeauna (*dar întotdeauna !*), scrie întrebările pe o listă înainte de ședința de judecată.
 - „KNOW THE QUESTION BEFORE YOU ASK IT”.
- Nu adresa întrebări deschise.
 - „Avoid the standard phrase: WHAT HAPPENED NEXT? Sometimes the witness gives a marvelous answer. Mostly however, the question offers no control, no parameters, and the witness either gives too much detail, too little, or just plain wanders off the point. To avoid losing control of the witness with *what happened next?* use instead THE PIGGYBACK. The piggyback is a way of fixing the evidence in time or space, *by using the part of the last answer in the next question* – note the italics in what follows:
 - Where were you?
 - I was on the sofa.
 - In which room were you *on the sofa?*
 - In the living room.
 - In the living room*, what furniture is there?
 - A table, a tv, another chair.
 - Could you see the tv *while on the sofa?*
 - Yes.”
- Adresează întrebări în ordinea cronologică a faptelor.
- În cazul adresării de întrebări martorilor propuși de partea adversă, fii atent. Fixează clar ce element de fapt vrei să obții de la ei. Nu te aventura spre zone în care nu deții controlul.
- Nu cere martorilor să dea explicații. Martorii oferă doar elemente de fapt. Explicații, argumente, concluzii, formulează avocatul în partea dedicată pledoariilor.

În privința experților

- Citește raportul de expertiză cu foarte mare atenție.
- Înțelege cuvintele folosite de expert. Adresează întrebări folosind acele cuvinte.
 - „When questioning either, USE LANGUAGE LIKE THE EXPERT. You really need to get this – please listen up. You need to be able to ask questions in a way the experts understands. Words will have specific meanings – find out what they are. Importantly, you want to avoid the expert correcting you in court as to your use of language – pointing out how sloppy you are – or how you don’t understand a precise meaning – all of which makes you look dumb, and if thought dumb, you

may not be persuasive later. It is so easy to avoid this mistake – just read carefully and, I mean it, use a dictionary – if you don't, you look dumb, promise”.

În privința martorilor vulnerabili

- În contextul tehnicii de adresare a întrebărilor, un martor este apreciat ca fiind vulnerabil atunci când are *o capacitate mai scăzută de a înțelege întrebările*. Exemplu: copii, adulți cu dizabilități, persoane ce suferă de stres posttraumatic
- Vezi www.theadvocatesgateway.org
- Nu adresa întrebări cu *nu-i așa* la sfârșit
- Întrebările trebuie să fie foarte foarte simple, iar tonul neutru
- Martorul trebuie ajutat să se simtă confortabil

B.5. Concluzii. Pledoaria finală

17. În concluzii, *avocatul trebuie să convingă instanța. E momentul în care abilitatea de a convinge trebuie pusă în practică.*

Despre aceasta abilitate s-au scris cărți întregi.

Cum convingi?

E un cumul de elemente, unele ce țin de cauză, unele ce țin de exercitarea profesiei, *hard skills* (cunoașterea legii, interpretarea ei, aducerea în interpretare a regulilor supranaționale, a jurisprudenței naționale și supranaționale), *soft skills* (curtoazie, abilitatea de a prezenta perspectiva apărării ca soluția care se impune în mod firesc, ca și cum avocatul nici nu ar fi acolo, abilitatea de a aduce emoții în mod rezonabil).

18. În materie penală, *cred că pledoaria ar trebui să înceapă cu prezentarea standardului de probă pe care acuzarea trebuie să îl depășească.*

☞ vezi Atelier nr. 1, Secțiunea C.8. *Pledoaria finală (concluziile)*, par. 35 -36

De aici încolo construiești. Prezinți elemente de fapt, probe, explicații, argumente, concluzii.

Păstrezi tot timpul contactul vizual cu instanța. Pe ea trebuie să o convingi.

Ești sigur pe tine. Eviți însă cuvinte precum *e evident, e de la sine înțeles, e absolut clar*. Nu fi arogant. Invită instanța să fie de acord de tine. Nu o obliga. Nici nu o poți obliga, de altfel.

Atenție: în România nu există 2 etape distincte: stabilirea vinovăției și stabilirea pedepsei. În consecință, în cazul în care apărarea inculpatului pune concluzii urmărind soluția de achitare, e nepotrivit să aduci în discuție în subsidiar individualizarea pedepsei în cazul în care instanța va reține, contrar pledoariei tale, vinovăția acuzatului. Pe de altă parte, nu ai altă ocazie. *E o decizie grea, așadar.*

Ce cred eu? Atunci când, ca avocat al acuzatului, pledezi pentru o soluție de achitare, trebuie să fii un avocat foarte bine pregătit astfel încât să convingi instanța și să mergi doar pe această linie în pledoaria finală. Dacă tu nu crezi în acesta soluție cu tot sufletul (și mintea și pregătirea profesională), atunci cine?

În cazul în care acuzatul a recunoscut faptele, iar soluția spre care merge apărarea este cea de stabilire a vinovăției, pledoaria trebuie să se concentreze pe *individualizarea pedepsei*.

C. Cazuri practice

I. A, în vârstă de 11 ani, a fost victima unei infracțiuni de viol.

A a povestit părinților săi faptul că vecinul lor, B, în vârstă de 29 ani, sub pretextul de a-i arăta un DVD nou, a invitat-o în casa lui, a amenințat-o că o va omorî, apoi a violat-o. Tatăl lui A nu a crezut-o. *Spui povești!* i-a spus el strigând. *Îl cunosc pe B de când era mic. Nu ar face așa ceva niciodată. Cred că vrei doar să atragi atenția că să îți cumpăr telefonul de care îmi spuneai săptămâna trecută că îl are B. Și acum faci pe victima....De unde știai tu ce telefon are el?* Mama lui A în schimb a condus-o la medicul de familie, iar acesta i-a îndrumat către serviciul de medicină legală. Medicul a sfătuit-o pe mama lui A să meargă să depună plângere la poliție. Oricum, medicul a sunat la poliție și a transmis prin fax un denunț privind săvârșirea unei infracțiuni de viol.

După deplasarea la serviciul de medicină legală, A împreună cu mama sa se prezintă la poliție pentru a depune o plângere.

Continuare a cazului practic prezentat în Atelierul nr. 2, speța nr. IV.

5) JCP a respins cererea de excludere a declarației lui A.

Sunteți avocatul ales a lui B. Înainte de începerea judecății, B vă comunică că vrea să recunoască fapta de a fi întreținut raporturi sexuale cu A, dar fără violență, așa cum indică procurorul în rechizitoriu, dorind schimbarea încadrării juridice din viol în act sexual cu un minor.

Având în vedere punctul de vedere a lui B, ce îl sfătuiți? Explicați-i care sunt regulile legale incidente și ce căi procesuale poate alege?

6) În cursul judecății, B a optat pentru judecata obișnuită, nedorind să recunoască faptele așa cum au fost descrise în rechizitoriu. Apărarea sa este aceea că A a dorit să întrețină relații sexuale cu el, faptă pe care o recunoaște, dorind schimbarea încadrării juridice din viol în act sexual cu un minor.

Sunteți avocatul ales a lui B.

Având în vedere această apărare a lui B, asupra căreia ați căzut de acord împreună cu el, întocmiți lista de întrebări pe care o veți adresa în cursul audierii lui A în calitate de persoană vătămată.

- 7) În cursul judecății, B a optat pentru judecata obișnuită, nedorind să recunoască faptele așa cum au fost descrise în rechizitoriu. Prin rechizitoriu, procurorul a propus instanței audierea persoanei vătămate. În procedura dedicată propunerii mijloacelor de probă, procurorul indică audierea persoanei vătămate A.

Sunteți avocatul din oficiu a lui A.

A nu dorește să se prezinte în fața instanței întrucât îi este frică de B și îi este rușine să povestească din nou despre toate lucrurile pe care B i le-a făcut și pe care le-a povestit o dată la poliție.

Ce poziție procesuală aveți față de propunerea procurorului? Întocmiți un checklist cu privire la toate regulile specifice ce trebuie urmate în cursul audierii lui A în calitate de persoană vătămată în cursul judecății în cazul în care instanța decide acest lucru. Ce reguli solicitați instanței de judecată să pună în aplicare?

- 8) La cererea avocatului lui A, formulată în circumstanțele indicate la pct. 6), instanța a decis prezentarea înregistrării audio-video a audierii lui A după depunerea plângerii la OCP, fără ca aceasta să mai fie prezentă și audiată în fața instanței de judecată.

Sunteți avocatul ales a lui B. În momentul punerii în discuție a cererii avocatului lui A, v-ați opus prezentării acestei înregistrări, solicitând audierea lui A în ședința de judecată.

În cursul dezbaterilor, cu ocazia susținerii pledoariei prin care invitați instanța să pronunțe o soluție de achitare privind săvârșirea infracțiunii de viol (întrucât instanța a respins, prin încheiere, cererea de SÎ), ce comentariu veți avea în raport cu această declarație a persoanei vătămate?

II. Într-o cauză aflată în curs de judecată în fața Tribunalului Cluj, A are calitatea de inculpat privind săvârșirea infracțiunii de tentativă de omor. A nu a solicitat aplicarea procedurii abreviate de judecată. Prin rechizitoriu, procurorul a propus următoarele mijloace de probă: declarația persoanei vătămate B (care nu a văzut cine a lovit-o), audierea a 5 martori (dintre care 3 – C, D și E îl identifică pe A drept autor al infracțiunii, iar ceilalți 2 – F și J cunosc elemente de fapt privind relația conflictuală dintre A și victima infracțiunii), prezentarea procesului-verbal de cercetare la fața locului, expertiza medico-legală a victimei.

Sunteți avocatul lui A.

Apărarea principală este aceea că A nu este autorul faptei, în momentul săvârșirii infracțiunii el aflându-se în casa sa, singur, uitându-le la televizor,.

- 1) Instanța dispune începerea cercetării judecătorești și, potrivit art. 376 alin. 3 Cpp, îl invită pe A să dea o declarație.

Ce faceți în acest moment? Care este poziția procesuală pe care o adoptați având în vedere că poziția apărării în raport cu acuzația formulată este aceea de a susține achitarea acuzatului?

- 2) A a ales să dea o declarație la începutul cercetării judecătorești. După relatarea liberă, judecătorul ce formează completul de judecată începe să îi adreseze întrebări.

Ce faceți în acest moment? Care este poziția procesuală pe care o adoptați în raport cu adresarea de întrebări de către judecător?

- 3) Judecătorul a ales să păstreze opțiunea sa de a adresa întrebări după relatarea liberă a inculpatului.

Trebuie consemnate întrebările judecătorului în declarația inculpatului? Care este rațiunea consemnării întrebărilor? În cazul în care aceste întrebări nu sunt consemnate, ce poziție procesuală aveți? Întocmiți un punct de vedere pe care îl înaintați instanței. Ce solicitați și ce argumente prezentați în susținerea cererii?

- 4) La sfârșitul ascultării inculpatului, judecătorul îl întreabă pe A dacă este de acord cu prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității (în continuare MFC) în cazul în care va fi găsit vinovat? A arată că el nu este vinovat și nu este de acord cu MFC. Solicită instanței să îi permită să se consulte cu dvs.

Ce îi spuneți? Se poate formula o excepție de neconstituționalitate a art. 378 alin. 3 Cpp? Ce argumente ați folosi? Întocmiți excepția de neconstituționalitate folosind maxim 10.000 de caractere (spațiile incluse).

- 5) Audierea persoanei vătămată B a început cu relatarea liberă a acesteia. Victima arată că a fost lovită puternic în cap cu un obiect foarte tare, dar nu a văzut cine a lovit-o. Ea crede însă că a fost A întrucât s-au certat foarte tare cu o zi înainte și, de-a lungul vremii, vecini fiind, au avut multe neînțelegeri legate de grănițuirea proprietăților. Lovirea a avut loc în decursul serii, în jurul orelor 22, în 20.05.2019. Arată că știe de la alți vecini, ce au fost audiați deja ca martori la procuror, că A a lovit-o.

Arătați care trebuie să fie ordinea adresării de întrebări persoanei vătămate. Ce întrebări veți adresa persoanei vătămate? În cursul dezbaterilor, cu ocazia susținerii pledoariei prin care invitați instanța să pronunțe o soluție de achitare, ce comentariu veți avea în raport cu această declarație a persoanei vătămate?

- 6) Martorul C arată în relatarea liberă că se afla în curtea casei sale, cam la 100 m de locul unde a fost lovită victima B. Era seară, dar a văzut bine cum A l-a lovit pe B cu un ghiveci de ceramică

în cap. L-a văzut clar pe A, deși nu avea ochelarii pe ochi. La distanță mare vede mult mai bine decât atunci când citește.

Arătați care trebuie să fie ordinea adresării de întrebări martorului. Ce întrebări îi veți adresa? Întocmiți lista de întrebări pe care le veți adresa. În cursul dezbaterilor, cu ocazia susținerii pledoariei prin care invitați instanța să pronunțe o soluție de achitare, ce comentariu veți avea în raport cu această declarație a martorului C?

- 7) Martorul F arată în relatarea liberă faptul că de ani de zile A și B nu se suportă și s-au certat de multe ori. El știe acest lucru pentru că B îi este verișor și de multe ori i-a povestit despre aceste certuri. Îi pare rău că s-a întâmplat acest lucru, dar își dorește că B să ajungă la pușcărie întrucât odată demult, a vrut să o violeze pe sora sa, dar aceasta a reușit să fugă.

Arătați care trebuie să fie ordinea adresării de întrebări martorului. Ce întrebări îi veți adresa? Întocmiți lista de întrebări pe care le veți adresa. În cursul dezbaterilor, cu ocazia susținerii pledoariei prin care invitați instanța să pronunțe o soluție de achitare, ce comentariu veți avea în raport cu această declarație a martorului C?

- 8) În cursul dezbaterilor judiciare, procurorul a susținut achitarea lui A. Judecătorul l-a întrebat pe procuror dacă are acordul conducătorului parchetului. Acesta a răspuns că nu. Judecătorul vă invită să vă susțineți pledoaria.

Ce poziție procesuală aveți față de concluziile procurorului și de întrebarea adresată de instanță? În România procurorul poate decide în cursul judecății retragerea acuzației? În ipoteza prezentată ar putea instanța să dispună condamnarea lui A?